

Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden palveluverkko sekä palvelustrategia / Äänekosken kaupungin lausunto

Miten palvelustrategiaesityksessä asetetut sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteet palvelevat mielestäsi keskisuomalaisten arkea?

Äänekosken kaupungin näkökulmasta palvelustrategiaesityksessä asetut 4 tavoitetta ovat sinänsä hyviä. Kuten strategioissa usein, niin tässäkin esityksessä pelkona on, että tavoitteet ovat liian epämääräisiä ja abstrakteja, jolloin myös tavoitteiden toteutumisen todentaminen ja raportointi on vaikeaa, eikä esimerkiksi taloudellisia säästöjä lopulta kuitenkaan saavuteta.

Ensimmäisessä tavoitteessa tavoitellaan talouden ja toiminnan yhteensovittamista kustannusvaikuttavasti. Konkreettinen tavoite jää hiukan epäselväksi ja keinovalikoima tavoitteen saavuttamiseksi on enemmän toiveiden kuin konkretian tasolla.

Kustannussäästöjen aikaansaaminen on hyvinvointialueen ehdoton kärkitavoite. Tämä tulee varmuudella näkymään keskisuomalaisten arjessa. Säästötavoite (alijäämien kattaminen) seuraavan viiden vuoden aikajänteellä on n. 350 miljoonaa euroa. Summa on valtava ja vastaa n. 7 000 henkilötyövuotta. Tähän tavoitteeseen ei päästä yksittäisten terveysasemien lakkauttamisilla, vaan koko toimintamalli tulee kyseenalaistaa ja ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin.

Toinen tavoite, missä tavoitellaan palvelutuotannon rakenteen keventämistä ja palveluiden oikea-aikaisuutta ja monikanavaisuutta sekä digitalisaation hyödyntämistä on oikeansuuntainen. Keinovalikoima on kuitenkin suppea eikä vaihtoehtoja rakenteiden keventämiselle ole juurikaan esitetty. Nykyinen moniportainen johtamisrakenne on kestävä. Rakenteista tulisi vähentää vähintään 2 väliporrasta. Rakenteiden moniportaisuutta vakavampi ongelma on palveluiden siiloutuminen. Hyvinvointialue on rakennettu tiukkarajaisiin siiloihin ja palvelut on eriytetty, mikä on kankea ja vanhanaikainen toimintamalli ja aiheuttaa runsaasti ylimääräistä työkuormaa, tietokatkoksia ja välillisiä kustannuksia. Palvelustrategiassa vastuita tulisi jakaa ja operatiivisessa toiminnassa tulisi hyödyntää henkilöstön moniosaamista. Samalla henkilöstön tehtäväkuvia tulisi laajentaa, jotta osaamispotentiali saataisiin tehokkaaseen käyttöön.

Kolmas tavoite tähtää yhdenvertaisuuteen, saavutettaviin ja sujuviin palvelupolkuihin. Tavoite on erittäin kannatettava, mutta keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi palveluverkkouudistuksen myötä saattavat vähentää alueellista yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta. On vaikea nähdä, miten palveluiden lakkauttaminen joiltakin paikkakunnilta lisää palveluiden saavutettavuutta tai yhdenvertaisuutta. Toki keskittäminen onnistuessaan saattaa sujuvoittaa palvelupolkuja laajemman palveluvalikoiman muodossa.

Neljäs tavoite tähtää tiedolla johtamisen lisäämiseen. Tämäkin tavoite on erinomainen. Tavoitteen saavuttamiseksi tulisi keskittyä ensin pohtimaan, että mitä tietoa oikeasti tarvitaan päätöksenteon tueksi. Tuntuu siltä, että tietoa kerätään valtavat määrät, mutta tietoa ei juurikaan hyödynnetä. Turhan tiedon kerääminen on kallista, lisää epämääräisyyttä hallinnossa ja hukuttaa päätöksentekijät tietotulvaan. Kaikkein olennaisimman tiedon keräämisessä on vakavia puutteita. Olennaisin tieto olisi luotettava suoritekohtainen tieto, missä aidosti ja oikeasti lukuja verrataan sekä oman hyvinvointialueen sisällä että myös toisten hyvinvointialueiden vastaaviin suoritekustannuksiin ja -määriin. Tällöin päästäisiin kiinni todellisiin ongelmiin ja prosessien tehostamisella saataisiin aikaiseksi merkittäviä kustannussäästöjä. Suoritekustannusten lisäksi tulisi seurata ja analysoida muuttuvien ja kiinteiden sekä välillisten ja välittömien kustannusten suhdetta ja kiinnittää erityistä huomiota suuriin kiinteisiin ja välillisiin kustannuksiin. Sisäinen laskenta vaatisi laajamittaista suoritekohtaista työajanseurannan käyttöönottoa. Käytännössä koko sisäisen laskennan prosessi tulisi organisoida uudelleen ja hyvinvointialueen tulisi harkita toiminnanohjausjärjestelmän hankkimista tämän osalta. Hyvinvointialueen tulisi kiinnittää enemmän huomioita operatiivisiin kustannuksiin strategisten kustannusten sijaan.

Yhteistyötä ja aitoa vuoropuhelua kuntien ja hyvinvointialueen välillä tulisi lisätä. Kuntien näkökulmasta yhteistyö on viime aikoina hiukan parantunut, mutta parantamisen varaa edelleen on. Esimerkkinä voidaan mainita työkykyselvitykset. Kyseisiä selvityksiä tulisi tehdä paljon enemmän, ja niihin tulisi kohdentaa myös resursseja. Tällä hetkellä kuntien työllisyyspalveluiden prosesseissa on paljon ihmisiä, joiden tosi asiassa tulisi olla työkyvyttömyyseläkkeellä. Ihmiset tulisi ohjata vaikuttaviin palveluihin, jolloin saataisiin aikaiseksi kansantaloudellisia säästöjä ja parannettaisiin ihmisten elämän laatua ja välttyttäisiin turhalta byrokratialta.

Miten näet ehdotettujen palvelustrategian ja palveluverkon vaikuttavan keski-suomalaisten arkeen?

Säästötavoitteet tulevat varmasti näkymään keski-suomalaisten arjessa. Palveluverkon tiivistäminen ja palveluiden keskittäminen tuo haasteita ja tyytymättömyyttä, mutta onnistuessaan palvelut saattavat joiltakin osin myös parantua mm. laaja-alaisemman ja kattavamman palveluvalikoiman ja pitempien päivystysaikojen toteutuessa. Myös osaavan henkilöstön saatavuus saattaa hiukan parantua.

Palveluverkkouudistuksen myötä tyhjilleen jäävät sotepe-kiinteistöt aiheuttavat kunnille merkittävän kustannusrasitteen, mikä puolestaan kurjistaa kuntien heikkoa taloudellista tilannetta entisestään. Lisäksi hyvinvointialueen tavoite vuokrattavien kiinteistöjen vuokrien alentamisesta on kohtuuton. Vuokrilla pystytään juuri ja juuri kattamaan kiinteistöjen pääoma- ja käyttökustannukset, jolloin vuokrien alentaminen ei ole mahdollista.

Mitä muita vaikutuksia palveluverkolla on, esimerkiksi ihmisvaikutukset, seutuvaikutukset, ympäristövaikutukset tai vaikutukset elinvoimaan?

Palveluverkon supistamisen ja keskittämisen ympäristövaikutukset ovat vähäiset, mutta seutu- ja elinvoimavaikutukset voivat olla todella merkittäviä. Pitkällä aikavälillä ihmiset tulevat hakeutumaan ja sijoittautumaan palveluiden läheisyyteen. Tämä saattaa vauhdittaa entisestään maaseudun autioitumista ja muuttoliikettä palvelukeskittyymiin. Supistuvien palveluiden kunnissa elinvoimavaikutukset ovat näin ollen negatiivisia ja kunnissa, joihin palveluita keskitetään, elinvoimavaikutukset ovat pitkällä aikavälillä positiivisia.

Miten voisimme tukea asukkaita, asiakkaita ja potilaita nykyistä paremmin tilanteissa, joissa palveluihin tulee muutoksia?

Palvelumuutostilanteissa tulisi asukkaita ja sidosryhmiä tiedottaa ennakoivasti, kattavasti ja osallistavasti. Tiedottamisen kärkenä tulisi olla avoimuus ja rehellisyys. Päätökset tulee pystyä perustelemaan aukottomasti ja asukkaille ja potilaille tulee vakuuttaa, että heidän turvallisuutensa ei missään tilanteessa vaarannu muutosten myötä.